

Fóti Péter: A szegények Summerhillje

március 9, 2023

Bevezető George Dennison *A gyerekek élete – Az „Első utcai” iskola története* c. könyvéhez

„A tanulás élménye egy teljesség megélése. A gyerek érzi a maga erejének egységet, és az őt körülvevő emberek folytonosságát. A szülei, a barátai, tanárai... egy jövőző világot képesek elé rajzolni, és ő ebben a világban érzi a saját lehetséges erejét. Minden, ami megkurtítja ezt a teljességet, az nem teljes értékű tanulás. Gyerekek, akik eltárolnak tényeket, és papagájként visszaadják a válaszokat (mint azt John Holt Iskolai kudarcok c. könyvében bemutatta), nagy aggodalmaktól szenvednek. Amikor emberekhez kapcsolódnak, akkor ebben nincs benne, hogy érzik erejüket, hanem elnyomják saját igényeiket. A lázadó gyerekek jobban ragaszkodnak az ösztöneikhez, de szenvednek a biztonságérzet hiányától a konfliktusok miatt, amik az emberekkel kapcsolatban érik őket.

A döntő dolog, ami az „Első utcai” iskolában megvalósult, a következő volt: legjobb képességeink szerint kikapcsoltuk azokat a tényezőket, amelyek akadályozzák az értelem természetes növekedését; mindent arra tettünk fel, hogy valóságos kapcsolat jöjjön létre a tanár és a gyerekek között, és megpróbáltuk visszaállítani (messze nem tökéletesen) a tapasztalások folyamatosságát, amelyek megléte esetén minden gyerek növekedhet. Nem meglepő, hogy ezek között a körülmények között a gyerekek élni kezdtek. Rettenetesen unatkoztak, és kudarcoktól szenvedtek. Pedig a könyvek, a számok, a festmények és a világról szóló tények is

érdekesek.”

(George Dennison)

A könyvre kedvenc szerzőm, John Holt hívta fel a figyelmemet, amikor a könyvről szóló 1969-es recenziója elején ezt írta:

„Az elmúlt néhány hónapban, amikor tanárokkal vagy olyan emberekkel beszéltem, akik kapcsolatban vannak az oktatásüggyel, azt mondtam nekik, hogy bár az utóbbi időben számos jó könyv jelent meg az oktatással kapcsolatban – beleértve a sajátomat is –, amelyek érdekesek lennének az elolvasásra, ha csak egy könyvre van idejük, akkor vegyék elő Dennison könyvét, A gyerekek életéből-t. Ez messze a legérzékenyebb, legmegindítóbb és legfontosabb könyv az oktatásról, amit valaha olvastam, vagy amit egyáltalán el tudok képzelni, hogy olvasni fogok. Bár remélhetőleg az eljövendő években még sok olyat tanulhatunk az emberi növekedésről és fejlődésről, amit ma még nem tudunk, de kétlem, hogy lesz még egy olyan könyv, amely révén megértésünk ennyit fejlődhetne.”

Ez után a forró ajánlás után vettem kezembe a könyvet, és nem csalódtam. Annyira szépnek találtam, hogy kedvem támadt legalább az első fejezetet lefordítani.

Az időszakról, amikor a könyv megjelent, Martin Bickman az amerikai iskolarendszer történetének kutatója a következőket írta:

„Az 1960-as évek közepétől az 1970-es évek közepéig tartó évtized a legjobb és a legrosszabb időszak volt azoknak, akik a tanulás egy aktívabb modelljét támogatták Amerikában. A legjobb időszak volt, mert például a »nyitott osztály« fogalma, amelyet kézikönyvek, újságok, hálózatok támogattak, a szövetségi kormányzat aktív közreműködésének köszönhetően kulturális jelenséggé lett. Nemcsak izolált iskolák léteztek

különösen tehetséges tanárok vezetésével, mint Bronson Alcott, vagy Caroline Pratt, hanem elég tanár, diák, és elég lendület, hogy ezek egy kritikus tömeget érjenek el, amit mozgalomnak is nevezhetünk. Mind mennyiségben, mind minőségben ebben az időszakban keletkezett a legtöbb, oktatásról szóló könyv országunk történetében. Valójában ez az időszak mondhatja magáénak, hogy egy új műfaj született, amely összekapcsolja a személyes beszámolót, a kulturális elemzést, a radikális társadalmi jövődölést olyan számottevő irodalmi értékű könyvekben, mint John Holt *How Children Fail* (1964/82), Herbert Kohl *36 Children* (1967), James Herndon *The Way it Spozed to Be* (1968) és George Dennison *The lives of Children* (1969). Az emberi jogi és a háborúellenes mozgalmakból kölcsönzött teremtő erővel sok elkötelezett fiatal fordult az oktatás felé, amelyben az egész társadalom felszabadításának és megváltoztatásának útját látták.”

* * *

Dennison könyvének története a következő:

George Dennison (1925-1987) Pittsburgh (Pennsylvania) egy elővárosában született, és ott is töltötte gyermekkorát. A második világháborúban a tengerészetnél szolgált. Tanult a New School for Social Research Egyetemen, és bár elsősorban író szeretett volna lenni, emellett kiegészítésképpen sok iskolában tanított az óvodától a felsőbb iskoláig. Miután Paul Goodman kiképezte terapeutának a Gestalt terápia[9] New York-i intézetében, súlyosan sérült gyerekekkel foglalkozott mint tanár és terapeuta. Irodalmi sikerei nem voltak jelentősek. Sikerült eladnia egy történetet, de az soha nem jelent meg. Drámáit barátai adták elő, de nézői kis számban voltak. Néhány esszéje és könyvismertetése megjelent irodalmi újságokban, néhány műkrtikája az Art Newsban. Két házassága végződött rosszul. Ekkor mutatta be őt Paul Goodman Mabel Chrystie-nek.

Mabel Chrystie (később Dennison, 1932 New York-2001 Temple, Maine) az „Első utcai iskola” későbbi alapítója az 50-es évek végén állami alkalmazásban álló tanítónő volt New Yorkban. Itt olyan gyerekekkel foglakozott, akik bár idősebbek voltak, mégsem tudtak olvasni. Ebben az időben olvasta más szerzők mellett Paul Goodman és A.S. Neill könyveit.

A 60-as évek elején a Summerhill alapító skót A.S. Neill egy tanítványa, Robert Barker, aki tanított is Summerhillben, egy Summerhill mintának tekintő bentlakásos iskolát alapított New York közelében.

Mabel Chrystie három évig tanított ebben az iskolában, és meggyőződött arról, hogy az ott alkalmazott elvek és a gyakorlat jobb annál, mint amit az állami iskolák nyújtanak a gyerekeknek. Arra gondolt, hogy a szabad iskolák akkor tudnák a legtöbbet tenni, ha helyi közösségekben működnének, és az iskolába az annak közelében lakó gyerekek járhatnának. Magánadományozóktól szerzett pénzt erre a kísérletre, amivel egy kétéves periódust lehetett finanszírozni. Az iskola eredetileg Manhattan Első utcájában jött létre. Az iskolában három főállású (Mabel Chrystie, Glória Aranoff, Susan Goodman) és egy félállású (George Dennison) tanár dolgozott.

George Dennison Mabel Chrystie-vel való találkozására után, mint az idősebb fiúk tanára és terapeutája, csatlakozott a tanári karhoz. Az iskola működése alatt vezetett naplójából keletkezett *A gyerekek életéből – Az Első utcai iskola története (The Lives of Children)* című könyv, amely sokak által elismerten az egyik legjobb írás, amit a szabad iskolák mozgalma létrehozott.

Az iskola New York egyik szegénynegyedében, a Low-East-Side-on működött 1964 és 1966 között. Az iskolába 23 gyerek járt, feketék, fehérek, portó-ricóiak kb. egyenlő arányban. A gyerekek családjai szegények voltak. Felük segélyen élt, és kb. felük korábban más iskolába járt, ahol súlyos tanulási és viselkedési problémákkal küszködtek. Olyan gyerekek voltak,

akiket nemcsak New Yorkban, hanem a világ minden táján megtalálhatunk, és akiket a gigantikus iskolarendszer nem tud elérni, akiknek ez a rendszer nem tud segíteni. Az „Első utcai” iskola, amely nem költött többet egy tanulóra, mint az állami iskolák, nem vallott kudarcot. A gyerekek jól érezték magukat, fejlődni, tanulni kezdtek.

Az iskola egyben egy szabad iskola volt, ugyanakkor egy kisméretű iskola is, végezetül nevezhetjük utcai iskolának is. Dennison egy 1973-ban vele készült interjúban így magyarázza el, hogy mit jelent ez a három címke.

„Az »Első utcai« iskola, amelyről könyvem beszámol, egy szabad iskola volt, ami azt jelenti, hogy a gyerekek számára a tanításban való részvétel önkéntes volt, és nem lettek megbüntetve, ha távol maradtak. Az ilyen szabad iskolák elmélete és praxisa mögött természetesen A.S. Neill Summerhill-i iskolája áll. De a mi „Első Utcai” iskolánk egyben egy kisméretű iskola is volt, mint azt Paul Goodman javasolta. Mi beláttuk, hogy a mi alternatív programunkat mamut iskolákban nem tudnánk jól megvalósítani. Nem vettünk volna fel többet 25-30 gyereknél. Néhány mini iskola magát utcai iskolának nevezte, arra utalva ezzel, hogy a közelben lakók számára léteznek, nem a nyilvános iskolai bürokrácia számára.”

Az iskola állami bürokráciája csak olyan reformokat engedélyez, amelyek az iskolai bürokrácia státuszát nem veszélyeztetik. Márpedig Dennison szerint radikális reformra lenne szükség, olyanra, amely Neill, Goodman, Dewey és Tolsztoj eszméire támaszkodik. A szabad, kisméretű utcai iskolák jelenthetnének egy ilyen reformot. Ezek az iskolák nem igényelnek komplikált hierarchikus bürokráciát, érthető tehát, hogy a bürokrácia nem akar tudni róluk. Az iskola felnőttek és gyerekek találkozási helye, ahol közösen tevékenykedhetnek, ami közben a gyerekek elleshetik és megtanulhatják a felnőttek ismereteit és képességeit.

Dennison hatást gyakorolt azzal, hogy Willárd, José, Maximé és a többi gyerek életén keresztül bemutatta, hogy ez az iskola képes volt ezeket a gyerekeket megmenteni és a rasszizmus, az erőszak ördögi köreiből kiszabadítva őket visszaadta nekik nevetésüket, sírásukat, spontaneitásukat, és újra felhívta az emberek figyelmét, hogy az állam által monopolizált iskolarendszer micsoda rettenetes pusztítást végez, és rengeteg hátrányba hozott gyereket hagy maga mögött.

Az állami iskolarendszer igyekszik számos dolgot elhallgatni: elhallgatja az iskolai vandalizmust, elhallgatja az iskolakerülő üldözését, igyekszik elleplezni, hogy a rossz iskolai teljesítmények jórészt az iskolai oktatási módszerek eredményei, és nem a gyenge tanulóanyag következményei. Az „Első utcai” iskola bizonyította, hogy lehetséges az iskolán belül a személyiségzavarok gyógyítása, és amikor a gyerekek személyisége előnyösen megváltozott, akkor tanulási képességeik is ugrásszerűen javultak.

Az iskola az állam monopóliuma, amely két olyan sajátosságon alapul, amelyek nem szolgálják a fiatalokat: egyrészt az általános iskolai vagy tanítási kötelezettségen, másrészt azon, hogy az iskolában csak az államilag arra kiképzettek oktathatnak. Az iskolának olyan emberekre lenne szüksége, akiknek nem feltétlenül van diplomájuk, de szívesen töltik idejüket gyerekekkel, akiktől a gyerekek szívesen tanulnak. Ezek az emberek lehetnek háziasszonyok, kereskedők, szakemberek. Ezek az emberek egy nagyszerű tárház kincseivel tudnák megajándékozni a gyerekeket. Ezek az emberek nem lennének örökké tanárok, és ki- és beközlekedhetnének a tanítás világába. Így tette ezt Dennison is, aki mint író kirándult az iskolába, hogy ott bizonyítsa eszméi életképességét, és anyagot gyűjtsön. Nem is jó a kirándulás szó, mert ez azt a gondolatot közvetíti, mintha itt valami felszínes foglalatosságról lenne szó.

Nem csoda, hogy azok a szabad iskolák, amelyek százszámra keletkeztek a 60-as évek vége fele Amerikában, végül nem

tudták magukat sokáig fenntartani. A legfontosabb ok, hogy nem voltak barátaik a felsőbb körökben, azok között, akik az emberek adóját szétosztják. Míg az állami iskolákba milliárdokat pumpálnak, addig a szabad iskolák csak az egyszer már megadóztatott szülőkre számíthatnak, vagy olyan időt rabló pályázatok írásával kell foglalkozniuk, amelyeket bikkfanyelven kell megfogalmazniuk, ha sikeresek akarnak lenni.

Ahogy az állami iskolák, úgy a szabad iskolák is sokfélék voltak. Mai szemmel visszatekintve azok a gondolatok, amelyeket Dennison könyvében kifejt, azt a típust testesítik meg számomra, amit ma is szívesen látnék a mamut iskolák helyett. Az „Első Utcai” iskolában komolyan vették, hogy a szabadság a kényszer ellentéte. A gyerekeket azonban nem hagyták magukra. Dennison és tanár társai világossá tették, hogy szeretnék fontos dolgokra megtanítani a gyerekeket. Mindennél fontosabb azonban, hogy ezt a kívánságot nem támasztották alá kényszerrel, mint ezt az iskola nap nap után teszi.

Mindezeket John Holt így fogalmazta meg *How Children Fail* c. könyvében (1964):

„Iskoláinkban soha nem lesz valódi tanulás addig, amíg azt gondoljuk, hogy a mi kötelességünk és jogunk megmondani, mit tanuljanak a gyerekek. Soha sem tudhatjuk pontosan, hogy a tudás és a megértés mely darabjára van a leginkább szükségük, melyik fogja a legjobban segíteni és továbbfejleszteni valóságképüket. Ezt kizárólag ők tudhatják. Lehet, hogy egy diákunk nem épp a legjobban dönt, de nálunk még akkor is ezerszer jobban választ. A legtöbb, amit tehetünk, hogy segíteni próbálunk, és nagyjából elmondjuk, mit hol talál, s hogyan érheti el. Neki magának kell aztán kiválasztania és döntenie abban, hogy mit akar, és mit nem akar megtanulni.

Még egy ok van, és talán ez a legfontosabb, amiért vissza kell utasítanunk azt az elképzelést, amely szerint az iskola és az

osztályterem az a hely, ahol a gyerekeknek az idő legnagyobb részét a felnőttek utasításának végrehajtásával kell tölteniük. Ha ugyanis bármire kényszerítjük a gyerekeket, azt félelem és megfélemlítés nélkül nem tudjuk megtenni. Főleg az azzal áltatni magunkat, hogy ez nem így van.

Azok az állítólag haladó szellemű személyiségek, akik mostanáig oly nagymértékben befolyásolták az amerikai oktatást – ezt az egyet nem vették észre, s nem veszik tudomásul ma sem. Megnyilatkozásaik és írásaik alapján úgy tűnik, azt gondolták, hogy lehet jól és rosszul kényszeríteni a gyerekeket (a „rossz” ez esetben durva, kegyetlen módszereket, a „jó” pedig a gyengéd, kedves és körmönfont rábeszélő stílust jelenti). És ha a jó mellett kitartunk, és elkerüljük a rosszat, akkor nem árthatunk. Ez az egyik legnagyobb tévedésük, és ez a fő oka annak, hogy az általuk megálmodott oktatási forradalom eddig még soha nem következett be.

A fájdalommentes, fenyegetés nélküli kényszer – illúzió! A kényszer elválaszthatatlan párja és kikerülhetetlen következménye a félelem. Ha azt hisszük, hogy feladatunk abból áll, hogy a gyerek akaratától függetlenül elérjük azt, amit akarunk, akkor nincs más választásunk, mint félelmet kelteni benne attól, ami akkor fog történni, ha nem engedelmeskedik. Ezt lehet régimódián, nyíltan és bevallottan csinálni. Bevethetjük a durva kiabálást, kilátásba helyezhetjük a szabadság korlátozását vagy a verést. De csinálhatjuk modernebbül is, körmönfontan, kedvesen és nyugodtan: visszatartjuk azt az elfogadást és dicséretet, amitől nevelésünk következtében vált függővé a gyerek. Vagy felvázolhatjuk, milyen büntetés vár rá, egy kicsit ködösen, nehogy pontosan elképzelje, de ahhoz elég fenyegetően, hogy megijedjen tőle. Az ügyesebb tanárokhoz hasonlóan nagy jártasságra tehetünk szert abban, hogy miként lehet szavakkal, gesztusokkal, sőt mosollyal „pofozkodni”. Eljátszhatunk a gyerekben lakozó büntudattal és szégyennel is, hiszen ez a kettő a félelemnek nagy tartalékait mozgósíthatja. Esetleg

szabad utat engedhetünk azzal kapcsolatos félelmeinknek, hogy mi lesz, ha nem engedelmeskedik – ez is eléri őket és átragad rájuk. A gyerekek egyre inkább azt érzik, hogy az élet telis-tele van veszélyekkel, amelyektől csak hozzánk hasonló jóindulatú felnőttek védhetik meg őket. S ez a jóindulat mulandó, mindennap ki kell ám érdemelni!

Mi a megoldás? Csakis egyféle lehet, más kiutat nem látok. Olyan iskolára van szükség, amelyben minden egyes gyerek a maga sajátos módján elégítheti ki kíváncsiságát, fejlesztheti tehetségét és képességeit, érdeklődésének megfelelően tanulhat, és a körülötte lévő felnőttek és gyerekek révén bepillantást nyerhet az élet sokszínűségébe és gazdagságába. Röviden, az iskola legyen egy óriási „svédasztal”, nyújtson lehetőséget a sokféle intellektuális, művészi, kreatív és mozgásos tevékenységre. Ebből minden gyerek kívánsága szerint annyit és azt vesz, amennyit és amit akar (sokat vagy éppen keveset, mindegy).”[10]

Ahhoz, hogy a gyerekek tanuljanak (ez alatt nem a felszínes magolást értem), az kell, hogy intellektuálisan intim viszonyba léphessenek egy-egy tanárral. Ezt persze nem lehet előírni semmilyen törvénnyel. Nincs is erre szükség: a legfontosabb az lenne, hogy a tanárok lojalitása ne az adminisztrációnak szóljon, hanem legfontosabb kötődésük a gyerekek felé legyen. Csak ebben az esetben jöhet létre autentikus kapcsolat a felnőtt és a gyerek között. Egy ilyen kapcsolat léte a fejlődés elengedhetetlen feltétele. A tanárok, akik egész életüket az iskolában élik le, és legfontosabb törekvésük az iskolarendszerben karriert csinálni, feláldozzák a legfontosabbat, amire a gyerekeknek szüksége lenne.

Mindennek az a következménye, mint azt Dennison fent említett interjújában elmondja, hogy:

„[...] az iskolák minden igazi demokratikus életet lehetetlenné tesznek. Egy valóban demokratikus társadalom tájékozott

szavazókat kíván (Jefferson[11]), nem csupán férfiakat és nőket. Egy ilyen társadalom abból él, hogy az éppen érvényes módszereket folyamatosan kritizálja, és egy jobb élet lehetőségeit keresi (Dewey). A tradicionális iskolarendszer megsemmisíti ezeket a képességeket.”

Egy szabad iskolát megalapítani és fenntartani nagyon nehéz dolog. Míg az állami iskolarendszer iskolái vidáman léteznek és nincsenek kitéve semmi veszélynek, éppen, mert államiak és be vannak betonozva, addig a szabad iskolák állandó harcot kell vívjanak a bürokrácia packázásaival. [12]

A mai társadalom, ugyanúgy, mint Dennison idejében, egy bezárkózott elitkultúra mellett egy másik kultúrát termel, amely leszakad, és amely egyre brutálisabb lesz; olyat, amelyben a gyerekeknek nincs esélyük az úgynevezett „szabad” versenyben.

Az egyetlen társadalmi esély ezen változtatni abban áll, hogy decentralizálni kell, hogy vissza kell szerezni az ellopott autonómiákat, hogy meg kell fékezni az elburjánzott bürokráciát, hogy az adók fölött az adófizetők rendelkezzenek. A társadalomnak emancipálódnia kellene, és az emberi közösségeknek a mainál sokkal nagyobb autonómiát kellene kivívniuk.

Mabel Dennison 1999-ben a könyv új kiadásának előszavában írja:

„Az iskola nem volt képes minden gyerekek mintegy varázsütésre segíteni, mint ahogyan azt reméltük. George mondta egyszer nekem, hogyha az ember a gyerekek helyzetét meg akarja javítani, akkor meg kell javítania a felnőttek életét. Ezt nem értettem akkor a maga jelentőségében. Akkoriban a képzésnek nagyobb jelentőséget tulajdonítottam, mint ma. Ma már látom, hogy először elegendő jövedelem, lakásviszonyok és egészségi szolgáltatás tudja a gyerekeknek azt a biztonságot megadni, aminek talaján a képzés hatékony lehet.

Az embereknek, akik szélsőséges szegénységben élnek, nincsenek választási lehetőségeik, és csak nagyon kis mértékben szabadok. A családoknak csak nagyon kevés lehetősége van az iskolán túl a gyerekeknek tanulási tereket és képzési lehetőségeket biztosítani. Már az egészen kis gyerekek nagyon kíváncsiak, hogy szüleik milyen munkát végeznek, és nagyon nagy szégyenérzet tudja őket eltölteni. A szegénység nem csupán közvetlenül hat, mint egy gyakori szükségállapot, hanem ezen túl is hatással van a gyerekekre úgy, hogy ők azt mint egy növekvő katasztrófát élik meg. [...]

A Gyerekek életéből 1969-ben jelent meg, három évvel az után, hogy az iskola bezárt, és hogy átköltöztünk New York Lower East Side negyedéből a Maine állam vidékies részébe (kislányunkkal együtt). George-ot levelek és előadási felkérések követték oda. A könyv megjelenését követő tavaszon írta George a naplójába, hogy hetente egy fél tucat levelet kap a könyv olvasóitól, elsősorban fiatal tanároktól. Néha jöttek levelek olyan szerzőktől, akik az akkori oktatási vitákban nagyon ismertek voltak, mint A.S. Neill Summerhillből, vagy John Holt.

A könyv megjelenése utáni években George sokszor beszélt alternatív oktatási konferenciákon, tanárjelölteknek főiskolákon és egyetemeken és közigazgatási oktatási bizottságokban. Emlékszem, hogy a fairmingtoni Maine egyetemen tartott nevelésfilozófiai szemináriumai után elmesélte, hogy a résztvevők közül többen sírásban törtek ki. Sírtak, mert a gyerekkorról mesélt nekik valamit, amit a szívük mélyén mindig is tudtak, de amit soha senki ilyen őszintén még nem mondott el nekik.

Mi továbbra is szívesen működtettük volna az iskolát, ha tudtunk volna pénzt szerezni. Célunk az volt, hogy befolyást gyakoroljunk a nyilvános iskolákra. A többi tanár és én is tudtam, hogy George jegyzeteket csinált ahhoz, hogy az iskoláról írjon. Mi rábíztuk magunkat arra, hogy gondolatait olyan szerkezetbe hozza, hogy azok egy gyönyörű szöveget

alkossanak. Az volt a reményünk, hogy könyve az iskolát hozzásegíti ahhoz, hogy ismertebbé váljon, és ne csak a szomszédságban, és ez így is lett. Az iskola bezárása után Susan, aki eredetileg újságíró volt, terapeuta lett, Glória hű maradt a tanításhoz, és azóta Portlandban, Oregon államban dolgozik mint tanár, nevelő és iskolaigazgató. A könyv sok nevelő előtt ismert, és egyik vagy másik iskolaigazgató fiatalabb kollégáinak ajánlja is, mint olvasnivalót. Családok, akik gyerekeiket otthon tanítják, is olvassák. Oktatással foglalkozó szemináriumokon használják, mint ajánlott olvasmányt. Tudunk olyan tanárról, aki a könyv hatására határozta el, hogy tanár lesz.”

* * *

Igyekeztem a könyv filozófiáját visszaadni. Adós maradtam a társadalmi környezet vázlatos ismertetésével, amiben a könyv született, Az USA 1960-75 közötti története nagyon érdekes. Az ellenkultúrának nevezett jelenség nem az a klisé, amire sokan gondolnak. Az ellenkultúra nem csupán a rock zenét, drogokat, hippiket, a kommunákat jelenti. E mögött a felszíni, polgárpukkasztó jelenség mögött egy komolyan veendő lázadás állt az amerikai élet elszegényedése ellen. Ezt az elszegényedést az okozta, hogy a társadalom bürokratikus irányítása egyre inkább kivette a talajt az emberi kezdeményezések alól, és megsemmisítette a közösségi életet.

Amire a társadalom uralkodó elitjének szüksége van, az nem a felelős, gondolkodó önálló állampolgár, hanem a gondolattalan munkaerő. Erich Fromm magyarul is megjelent könyvei jól írják le ezeket az időket. Ez ellen a tendencia ellen lázadtak fel a fiatalok, szülők. Az előbbiek azért is lázadhattak, mert nem volt mit veszteniük, az utóbbiak azért, mert az olyan könyvek, mint amilyen Goodman, Neill, Holt és Dennison könyvei voltak, kinyitották a szemüket, és megmutatták a rendszer negatív hatásait. Ez a rendszer az iskolán át is működik. Látszólag a tanár objektivitásra törően, tudományos módszerek szerint tanít, osztályoz, állapít meg tanulási problémákat, valójában

azonban nagyon gyakran gyerekeket szégyenít meg, és tesz tönkre. Ezt persze nem fogja beismerni, és kapaszkodni fog a tudományosság köntösébe. Erről a köntösről mutatta ki Dennison, hogy nem más, mint a király új ruhája, ami nem létezik. Az iskolakritikus Neill, Holt és Dennison bemutatják a meztelen iskolarendszert, ahogyan az butít, rombolja az intelligenciát, tönkreteszi a gyerekek szociális érzékenységét. Persze az iskola nincs ezzel egyedül, de nagy része van benne.

Nem véletlen, hogy recenziójában Holt megjegyzi:

„Ez az a könyv, amelyik lerombolja az alibiket és a kifogásokat. Nem mondhatjuk tovább, hogy nem tudjuk, miért vallunk kudarcot, nem mondhatjuk, hogy nem tudjuk, mit kellene a mai iskola helyett csinálni, vagy hogy ez nem finanszírozható. Ha továbbra is ragaszkodunk hibás módszereinkhez, amivel akadályozzuk és elrontjuk millió gyerek életét és szellemét, akkor ez csak azért lehet, mert valójában titokzatos okokból ténylegesen ezt akarjuk csinálni.”

Dennisonnak a tézisé, hogy az iskola nem csupán a gyerekek tanításával, hanem egész életükkel kellene, hogy foglalkozzon mindenkinek meg kellene értenie, és minden iskola falára ki kellene írni.

Amiért nagyon megszerettem a könyvet, hogy nem csupán egy diagnózis, hanem egyben a probléma terápiáját is felkínálja. Miért betegít és butít az iskola, és mit lehetne tenni, hogy ez ne így legyen? Sok érzékeny tanár tudja, hogy a lázadó gyerekek életének háttérében nagyon is érthető problémák állnak. Ahova sokan nem jutnak el, az az, hogy mit is lehetne tenni azért, hogy az iskolai struktúrák sokkal több gyereknek adjanak kedvező környezetet, hogy – amiként Dennison mondja – az iskola legyen regeneratív faktor. Aki a könyvet elolvassa, látni fogja, hogy van ilyen út. Erre az útra küzdelem nélkül nem lehet rálépni, Dennison könyve azonban iránytű lehet!

Olvassák el az első és a harmadik fejezetet, és ha felkelti érdeklődésüket, segítsenek tovább fordítani, vagy a könyvnek magyar kiadót találni, vagy olvassák el a könyvet angolul, németül vagy spanyolul.

forrás: Tani-tani alternatív pedagógiai folyóirat
(lábjegyzetekkel)

Kapcsolódó oldalak:

- George Dennison a magyar nyelvű wikipédiában
- A könyv első fejezete
- A könyv harmadik fejezete
- Fóti Péter: James Herndon „The way it spoused to be” c. könyvéről

* * *